

to de la comida, y repartiendo esta cantidad entre los dichos cofrades pro rata ---». Aquí em sembla més segur això de la «comilona» —recordem la cua resignada del reverend Martí Gadea referent a «la gent de tro»— que la resta, sense negar que hi poguessin intervenir confraries. I menys, encara, que també hi paguessin la «almoïna a ---» (amén, amén).

De tota manera el que més ens consta és que la nostra magnífica gent no necessita el pretext de les celebracions santes per fer tals xefills a escot: «y, ya que parlant en plata, / la vinya té... poc rahim: / ¿per qué no mos el partim / equis partis y porrata?» El Sueco [Bernat i Baldoí], *La Donsaina* (1910, p. 92). Bon testimoni, ja que al mateix temps, ens mostra com és la forma vulgar (amb dissimilació de la primera r).

Si volem més proves que aquí hi ha tal *rata* (llatina!): m'explicava el meu guia pràctic de Real de Montroi, que de tant en tant, sobretot més de jove, *feien rāta* «una colla d'amics i amigues, a mitja vesprada, i en una taula, al pas de la porta; una menjada de tres o quatre coses —recordo tramusos, crec faves i altres—, amb un porró de vi ---» (va dir «un»!). Jo mateix ho he vist fer, a més d'un poble de la pletòrica vall de Salem i Castelló de les Gerres, quan passava atrafegat, en temps de calda, per trobar algú que m'acompanyés per les serres de Benicadell i Montixelvo (1962). I en tenim confirmació, molt més al Nord, en la forma plena, amb el *pro-* o *po-*, per part d'*AlcM* (§ 2): «berena festosa (Maestrat): *anar de porrat, fer un porrat*».

Altrament l'ús de *porrata* per *prorrata* no és solament recent i de gent valenciana. *AlcM* ens el cita en el poeta Lluís de Requesens, del S. xv, i en un tractat d'espècies conservat en ms. de 1455 a la Bibl. Univ. de Bna. Del català va passar al sard (com ens informa MLWagner, *DEtimSdo*. II, 339), quan *porrata* es troba en textos campidanesos i sassaresos, ja vells, amb el sentit de «rata, porzione»; i en asturià oriental *porrata* «porción de dinero que corresponde recibir o pagar a alguno» (Vigón, 371).

Sembla que també s'ha pensat en altres etimologies, car s'ha usat algun cop *porrat* amb el sentit de «menja de cigrons torrats com a llepolia». Me'n va enviar en prova l'enyorat col·lega i estimadíssim amic Sanchis Guarnier l'any 1964, una cançó infantil d'acapte que canten a Agres (Serra de Mariola), quan hi ha un bateig: «La padrina / pareix una nina; / el padrí / pareix un pi. / Padrina pollosa, / padrí pollós, / que no té un quinzet ni dos. / Si no tireu confitura / que es muiga la criatura; / si no tireu *porrat* / farem un albat» (la melodia es va publicar, si ho entenc bé, en un Cançoner musical de festes valencianes x, 58). Ara bé, tothom que hagi corregut per terres valencianes, o llegit coses de folklore valencià, haurà sentit a parlar de *torrat* en aquest sentit, i n'haurà vist menjar: «hui minjarem *torraets*», «hi havia uns grans de *torrat*, i ---» etc.

En tot cas, però, jo no havia mai sentit dir *porrat* en aquest sentit, amb tot i haver assistit jo mateix a algun *porrat* simpàtic i joiosíssim; també vaig haver

de fer nit en manta taverna o en cases modestes de llauradors, on menjaven *torrat*: i en cap d'aquests casos no vaig sentir mai la forma *porrat*. Cap dels diccs. *AlcM*, *DAG*, Escrig 1851, MGadea, Lamarca, Escrig-Llombart, Ferrer Pastor, Llatas, ni els *Tipos y Modismes de la T. del Xè*, i obres totes de MGadea, no fan cap referència a tal acc. de *porrat*. Una excepció? Ed. Mtz. Ferrando escriví un cop: «el palmeral d'Elx, les salines de Santa Pola i Torrevella, el *porrat* i les peladilles d'Alcoi ---» («El Camí», 9-ix-1933). El context és una mica equívoc, però el fet de seguir el *palmeral d'Elx*, les salines etc., em fa pensar més aviat que es parla d'un acte típic com és el *porrat* fireta.

Per la cançoneta infantil sabem que hi ha qui diu *porrat* en lloc de *torrat*. ¿Seria, doncs, que la fireta hagués pres nom del torrat que s'hi venia? Hi hauria un canvi fonètic? Però tals dissimilacions de consonants oclusives són insòlites. Que aqueixa teoria ha tingut alguna circulació sí que ha de ser veritat, car potser d'això ve el fet que en el *DAG*, es pretenguí que de la fireta o *porrat* se'n diu «*torrat* en el Regne de València» (i això es podria pendre com a indicatiu *ab inverso*), però no sabem pas si això ve d'Ag. o més aviat d'un dels seus innombrables col·laboradors (més familiars en bibliografia que en folklore o vida pagesívola i més fidedignes quans ens donen allò que quan insinuen pistes etimològiques) o simplement d'un quidproquo del publicador Montoliu.

El cas és que això no es confirma absolutament en lloc, que *AlcM* ho posa en dubte, i que es pot basar simplement en aquesta suposada etimologia, ben o mal entesa. Altrament no és el *torraet* la cosa important en el porrat: MGadea hi posa més de relleu, com és natural, laminadures més temptadores, *torrons*, *confits*, allò que prefereixen la gent de tro... o més «interessants» (escapularis, imatges), sense comptar els plats i perols; SGuinot a Castelló (*AlcM*) també parla més de «tarrons, melons» etc. El torrat queda per a la xicalla. I per tant és natural que aquesta, recordant les ocasions en què menja més «torrat», hagi alterat algun cop *torrat* en *porrat*.

En fi també s'ha pensat si és un derivat de *porro*, que almenys hi hauria antiga documentació per recolzar-hi. En un reglament rossellonès de 1411: «cascú puga culir e vendre en los dits diumenges --- pus aurenona [les 15 h.] sia sonada, so es assaber pastanagues e raves, cebes tenres, ayls tenres, laytugues, espinars e *porrat* e sebes» (*RLR* XI, 175, confirmat en l'*InoLC*, s. v. *ceba* i *espinacs*). No és un 'porro' o 'all porro', aquí, sinó més aviat 'porros col·lectivament'. I tenint en compte el sentit del sufix *-at* (*codonyat*, *carabassat* etc.), es pot creure que *porrat* significués més pròpiament una 'confitura de porros'. En els fets, doncs, hi hauria tanta o més raó per imaginar que la fireta vagi pendre nom d'això, puix que ens consta per MGadea i Guinot que les confitures hi fan bon paper. Aquí almenys no hi hauria l'entrebanc fonètic de la *t* > *p*.² Però no ens ho prenguem gaire seriosament, puix que ens manquen proves documentals valencianes i proves de la confitura de porro. La primera